

Veiligheidsplan

DO 24 mei 2022
Bestuur 31 mei 2022 (ter informatie)
GMR 14 juni 2022

Dantumadiel, 10 mei 2022

Inhoudsopgave

Inleiding	3
1. Gezamenlijk ontwikkelen en kennis hebben van visie, kernwaarden, doelen, regels en afspraken	4
1.1 Visie op veiligheid	4
1.2 Kernwaarden	4
1.3 Doelen sociale veiligheid	4
1.4 Regels en afspraken	5
2. Inzicht in veiligheidsbeleving, incidenten en mogelijke risico's: audits en monitoring	11
2.1 RI&E en Arbocatologus PO	11
2.2 Preventiemedewerker	11
2.3 Monitoring	12
3. Taken en functies sociale veiligheid	12
3.1 Sociale veiligheid schoolgebouwen en –ruimtes	12
3.2 Taken en functies	13
3.3 Privacy	13
3.4 Klachtenregeling	14
3.5 Meldingsregeling	14
4. Positief pedagogisch handelen	15
4.1 Pedagogisch handelen	15
4.2 Voorbeeldgedrag en taken	16
5. Preventieve activiteiten en programma's in de school	16
6. Signaleren, effectief handelen, preventie	17
7. Borging	18
Bronnen	19
Bijlagen:	
1. Antipestprotocol	20
2. Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling	37
3. Arbobeleidscyclus	38

Inleiding

Dit veiligheidsplan is opgesteld voor PCBO Dantumadiel om te zorgen voor fysieke en sociale veiligheid binnen de organisatie. Het plan richt zich op het creëren van een veilige omgeving voor zowel de leerlingen als de medewerkers van PCBO Dantumadiel. In de CAO Primair Onderwijs wordt benoemd dat het plan gericht is op het realiseren van een gezonde en veilige leer- en werkomgeving binnen de instelling. Het plan zal jaarlijks geëvalueerd worden. De inhoud van dit plan is besproken en vastgesteld door PCBO Dantumadiel. De volgende aspecten worden belicht.

- Gezamenlijk ontwikkelen en kennis hebben van visie, kernwaarden, doelen, regels en afspraken.
- Inzicht in veiligheidsbeleving, incidenten en mogelijke risico's; audits en monitoring.
- Scheppen van voorwaarden, beleggen van taken, samenwerken met ouders en externe partners.
- Positief pedagogisch handelen; ondersteunende houding, voorbeeldgedrag, verbindende relaties.
- Preventieve activiteiten en programma's in de school, gericht op leerlingen, ouders en personeel.
- Signaleren en effectief handelen bij signalen, grensoverschrijdend gedrag en incidenten.
- Borging door een continue en cyclisch proces, ingebed in de totale pedagogische aanpak en schoolontwikkeling.

Documenten en beleidsstukken die worden aangehaald in dit veiligheidsplan, zijn geplaatst in de digitale omgeving van PCBO Dantumadiel, staan op de algemene website of op de website van de school. **Per school zijn er een aantal verschillen met betrekking tot een aantal thema's en hoe deze worden behandeld. Dit wordt ook in dit veiligheidsplan benoemd. In dit plan worden echter hoofdzakelijk zaken besproken die gelden binnen alle scholen en waar binnen alle scholen ook rekening mee wordt gehouden. In de schoolplannen van de afzonderlijke scholen wordt ook ingegaan op een aantal zaken die in dit plan worden besproken. Voor specifieke zaken en vragen omtrent een school kan dus worden doorverwezen naar het schoolplan van de school.**

Met opmerkingen [A1]: In dit plan worden algemene beleidsafspraken rond het thema veiligheid beschreven. Schoolspecifieke afspraken zijn terug te vinden in de afzonderlijke schoolplannen.

1. Gezamenlijk ontwikkelen en kennis hebben van visie, kernwaarden, doelen, regels en afspraken

Door gezamenlijk te werken aan een visie, kernwaarden en doelen ontstaat draagvlak en wordt richting gegeven aan het handelen van alle betrokkenen in de school. Het leidt tot regels en afspraken die gedragen worden, die iedereen kent en waar iedereen elkaar op kan aanspreken.

1.1 Visie op veiligheid

Veiligheid staat bij PCBO Dantumadiel hoog in het vaandel en is ook onderdeel van de christelijke normen en waarden die binnen de organisatie worden gehanteerd. Hierop is PCBO Dantumadiel ook aanspreekbaar. Leerlingen komen beter tot hun recht als er sprake is van een veilig klimaat en een goede relatie tussen leerkracht-leerlingen en leerlingen onderling. Daarnaast kunnen leerlingen zich optimaal ontwikkelen als zij op een respectvolle en integere wijze relaties aan kunnen gaan. Leerkrachten dragen (samen met alle medewerkers) zorg voor een veilig pedagogisch klimaat voor kinderen en medewerkers. Afspraken en gedragsregels zijn vastgelegd in een gedragsprotocol en antipestprotocol. Het antipestprotocol is te vinden in bijlage 1, het gedragsprotocol staat op de algemene website van PCBO Dantumadiel. Deze worden breed gedragen door alle betrokkenen. Ook schooldirecteuren zorgen voor het in stand houden van de onderwijskwaliteit en een veilig schoolklimaat voor leerlingen en medewerkers.

1.2 Kernwaarden

Zoals benoemd in paragraaf 1.1 is veiligheid een onderdeel van de christelijke identiteit. Alle scholen hebben een open karakter en respect voor elkaar is hierbij voorwaardelijk. Door het hebben van respect voor elkaar, kan de sociale veiligheid binnen de scholen gewaarborgd worden en voelen kinderen zich beschermd doordat zij kunnen zijn wie ze willen zijn en in hun waarde worden gelaten. Daarnaast wordt het onderwijs bij PCBO Dantumadiel georganiseerd vanuit de basisbehoeften *relatie, autonomie en competentie*. Deze dragen bij aan het gevoel van sociale veiligheid, de mogelijkheid voor leerlingen om te durven ontwikkelen en ook dat zij het zelfvertrouwen krijgen om verder te ontwikkelen en inzicht te krijgen in zichzelf om zo ook voor zichzelf op te durven komen.

1.3 Doelen sociale veiligheid

In het strategisch beleid (PCBO Dantumadiel, 2018) zijn doelen opgesteld voor de veilige school.

Al gerealiseerd:

- Afspraken: schoolregels ten aanzien van sociale veiligheid zijn duidelijk en getoetst.
- Omgangsvormen: conform opgestelde gedragsregels; geanalyseerd vanuit vragenlijsten.

Doelen en beleidsvoornemens

- Eigentijds en onderwijskundig leiderschap (directeuren) in samenwerking met een goed bestuur met een duidelijke rolverdeling tussen uitvoerend en toezichhoudend bestuur.

- Alle leerkrachten scoren voldoende bij het observatie-instrument didactisch handelen en ontwikkelen de voortgang van de eigen vaardigheid.
- Alle intern begeleiders voldoen aan de standaard zoals gevraagd binnen het inspectiekader (LBIB).
- De veiligheid op de scholen is gewaarborgd en wordt bewaakt conform het nieuwe toezichtkader van de onderwijsinspectie (domein sociale veiligheid).
- Sociale vaardigheden worden verdiept en onderhouden door duidelijke programma's.

1.4 Kaders en afspraken

Op basis van reeds gestelde doelen zijn de volgende kaders en afspraken gemaakt.

1.4.1 Verantwoordelijkheid

Het bevoegd gezag is verantwoordelijk voor de kwaliteit van het onderwijs en voor de veiligheid van leraar en leerling. De school is de vindplaats van veiligheid en geweld en daarom ook de verantwoordelijke die handelt, normeert, aanspreekt en toepast. De overheid, het bevoegd gezag, de school en de ouders zijn samen aan zet omdat zij verantwoordelijk zijn voor de omvang van de middelen, de condities en faciliteiten waarmee de school werkt. Voor zowel school als overheid geldt dat veiligheid een eis van kwaliteit is en dus ook een kwestie van beleid.

1.4.2 Verwachtingen veilige school

- De veilige school is zich bewust van de noodzaak om op dit punt beleid te voeren: normen stellen, gedrag bespreken en gedragsregels afspreken, de toepassing daarvan te verzekeren en te handhaven
- De veilige school realiseert zich dat onderwijs soms begint met opvoeding: de school is een onderdeel van de gemeenschappelijke samenleving
- De veilige school is duidelijk in zijn pedagogische overtuiging en handeling. Aandacht, liefde, respect en tolerantie zijn uitdrukkingen van een gedeelde missie: ieder wordt geacht zich aan te passen aan die gedeelde missie
- De veilige school verzekert zich van het commitment van de ouders, voor de support van hun kind als leerling en voor diens succes op school. Als ouders moet je op een veilige school kunnen rekenen
- De veilige school wijst leraren, leerlingen en ouders op eisen van goed gedrag maar ook op hun rechten en plichten. Zaken die niet deugen worden gemeld en klachtenprocedures worden geëerbiedigd
- De veilige school verzekert zich bij inschrijving van een nieuwe leerling van adequate informatie van de voorgaande school zodat er een goed beeld is van mogelijkheden en belemmeringen
- De veilige school wordt geleid door mensen die instaan voor ieders veiligheid. Er wordt toezicht gehouden en men maakt melding van risico's, bedreiging of schade. De school ziet er binnen en buiten ordelijk, overzichtelijk en netjes uit.
- De veilige school biedt een plek waar mensen zich thuis voelen en indien nodig beschermd worden. Er is veel aandacht voor het voorkomen en oplossen van conflicten en pesten.
- De veilige school heeft de wettelijke regels inzake sociale veiligheid in brede zin geïmplementeerd in haar organisatie. Vereniging PCBO Dantumadiel heeft vertrouwens-

personen aangesteld, zowel extern als specifiek voor de leerlingen van elke school. Daarnaast zijn er ook contactpersonen aangesteld bij wie vragen, opmerkingen of klachten kunnen worden neergelegd.

1.4.3 Verwachtingen overheid

Een actieve overheid:

- stelt scholen in staat om kansarme leerlingen een aangepast programma, begeleiding en zorg bieden met inzet van onderwijsassistentie
- helpt scholen om binnen de school fysieke ruimte te scheppen voor voorzieningen en om adequate en veilige opvang te bieden aan opvoedbare en onderwijsbare kinderen (faciliteren met middelen om de voorzieningen te realiseren)
- stimuleert de aangifte van niet acceptabel gedrag en uitingen van geweld en accepteert dat de school daarin handelt namens de bedreigde medewerker of leerling. De politie kan hierbij een belangrijke rol spelen
- zorgt voor mogelijkheden om in het onderwijs onhandelbaar gebleken jongeren tijdelijk op te vangen in een voorziening buiten de school uit het oogpunt van jeugdzorg
- elimineert de gijzelende werking van de wet tussen scholen en sommige criminele leerlingen en tussen scholen onderling. De overheid tracht samen met de school een aparte sociaalpedagogische opvang mogelijk te maken
- intensiveert de aanpak van het jeugdbeleid door commitment te verzekeren van alle overheden en instanties
- zorgt voor afstemming en sanering van regels en erkenning van de school als spil in een goed jeugdbeleid.

1.4.4 Grensoverschrijdend gedrag

Artikel 1 en 3 uit de Arbowet en cao-afspraken verplichten scholen om leerlingen en personeel te beschermen tegen onder andere discriminatie, seksuele intimidatie, agressie, geweld en pesten. Binnen de organisatie zijn er protocollen, afspraken of gedragscodes vastgelegd voor vormen van grensoverschrijdend gedrag. Hierbij gaat het om onderstaand gedrag of incident:

- Pesten
- Discriminatie en racisme
- Agressie en geweld
- Incidenten, calamiteiten en rampen
- Seksuele intimidatie
- Huiselijk geweld en kindermishandeling
- Spijbelen/verzuim
- Schorsen/verwijderen

In onderstaande alinea's zullen deze thema's verder worden toegelicht met daarbij de afspraken en/of protocollen.

Pesten

Pesten is onaanvaardbaar gedrag en vormt een bedreiging voor het individu (met name voor de leerlingen) en voor de sfeer op school. Een goed pedagogisch klimaat is een voorwaarde om pestgedrag te voorkomen. De school beschikt over een antipestprotocol om voorkomend pestgedrag op een juiste manier te benaderen. Daarnaast werkt iedere school met een methodiek voor sociale vaardigheden en sociaal gewenst gedrag. Een voorbeeld van een antipestprotocol is opgenomen in [bijlage 1](#).

Discriminatie en racisme

Discrimineren begint met het onderscheid maken tussen mensen of groepen op grond van kenmerken die er niet toe doen. Dit gebeurt vaak op basis van vooroordelen en stereotypen. Ieder mens heeft vooroordelen, daar is geen ontkomen aan, dat is ook niet strafbaar. Mensen anders behandelen op basis van vooroordelen is wel strafbaar.

Discriminatie in het onderwijs komt vaak voor tussen leerlingen onderling, tussen docenten en leerlingen en soms zelfs tussen de school en leerlingen. Het wordt weinig gemeld. Discriminatie in Friesland kan gemeld worden via het meldingsformulier op: www.tumba.nl

Agressie en geweld

Er zijn verschillende manieren waarop agressie en geweld plaats kan vinden:

- **Verbale agressie** – uitschelden, schreeuwen of zeer fel in discussie gaan. Ook discriminerende opmerkingen vallen hieronder. Verbale agressie kan zowel persoonlijk als telefonisch plaatsvinden.
- **Fysieke agressie** – schoppen, duwen, slaan, spugen, vernielen of beroven. Bij gewelddadige overvallen kan fysieke agressie zelfs nog extremere vormen aannemen.
- **Psychische agressie** – iemand verbaal of schriftelijk bedreigen, chanteren of vernederen.

Agressie en geweld zijn, naast pesten, seksuele intimidatie en werkdruk, een vorm van psychosociale arbeidsbelasting.

Interne en externe agressie

Agressie op het werk kan intern en extern plaatsvinden. Interne agressie is afkomstig van collega's, leidinggevenden en bestuurders en wordt ook wel gedefinieerd als pesten. Externe agressie wordt gepleegd door bijvoorbeeld leerlingen of ouders.

Maatregelen tegen agressie en geweld

Werkgevers kunnen de volgende maatregelen treffen om interne agressie op het werk zo veel mogelijk tegen te gaan:

- Laat werknemers en leerlingen duidelijk weten dat agressie niet geaccepteerd wordt
- Bespreek agressie en geweld tijdens vergaderingen. Leidinggevenden die het onderwerp regelmatig bespreekbaar maken, geven aan dat ze het erg belangrijk vinden
- Grijp in bij concrete situaties. Wie niets doet, legitimeert indirect het gedrag
- Geef werknemers het gevoel dat ze met hun leidinggevende kunnen praten als ze ergens mee zitten
- De externe vertrouwenspersoon voor PCBO Dantumadiel is mevrouw Jeltsje de Vries (CEDIN); elke school heeft daarnaast een vertrouwenspersoon voor kinderen en een contactpersoon.
- Via een klachtencommissie kan ongewenst gedrag in een vroeg stadium signaleerd worden. De klachtenregeling is opgenomen in het Arbobeleidsplan.
- Noteer de klachten over agressie en intimidatie binnen het bedrijf in een rapport. Dit rapport kan gebruikt worden bij het vormgeven van het bedrijfsbeleid
- Goed voorbeeld doet volgen. Als een leidinggevende zich professioneel gedraagt tegenover zijn ondergeschikten, dan zullen de medewerkers zich ook sneller netjes en fatsoenlijk gedragen.

Incidenten, calamiteiten en rampen

Een incident, calamiteit of ramp vraagt van schoolleiders en docenten heel andere inspanningen dan ze in hun dagelijkse werk leveren. Daarbij kan een situatie die veel stress en emoties oproept, remmend werken op het vermogen om passend te handelen. Dan zijn er nog de nieuwsmidia, die ook aandacht besteden aan de gebeurtenis en extra druk op de school leggen. De school kan het menselijk leed dat door een calamiteit wordt veroorzaakt, niet wegnemen, maar de manier waarop de school reageert op een gebeurtenis, heeft wel invloed op de verwerking en het herstel van het gewone leven. En goed reageren begint bij een tijdige voorbereiding. Alle scholen die een ingrijpende gebeurtenis hebben meegemaakt, melden dat het belangrijk is om voorbereid te zijn. Voorbereiding helpt om passend te handelen, zeker in een crisissituatie waarin gevoelens van verslagenheid en machteloosheid overheersen. Daarnaast hoort de voorbereiding op een calamiteit bij de verantwoordelijkheid die de school draagt voor de veiligheid en het welzijn van leerlingen en docenten.

Incident

Bij een incident is er sprake van een verstoring van de dagelijkse gang van zaken. Dat kan een vechtpartij zijn, een dreiging, diefstal of een woedende ouder die de klas binnenstormt. Voor het handelen na zo'n incident biedt het schoolveiligheidsplan meestal voldoende houvast.

Calamiteit

Er is sprake van een calamiteit op school bij een onverwachte en acute situatie die levensbedreigend is of zou kunnen zijn, waarbij een relatief grote groep personen betrokken is, waarbij de dagelijkse gang van zaken ontwricht wordt en er een buitengewone inspanning wordt gevraagd van docenten, schoolleiders en hulpverleners. Terwijl bij incidenten overleg tussen leidinggevende en betrokkenen vaak volstaat, en medewerkers kunnen handelen aan de hand van een protocol uit het schoolveiligheidsplan, is bij een calamiteit opschaling nodig. Er wordt dan bijvoorbeeld een crisisteam bijeengeroepen. De beslissing of de gebeurtenis een incident betreft of een calamiteit, ligt bij de schoolleider.

Ramp

Wanneer grote groepen burgers worden bedreigd, omkomen of gewond raken en delen van de samenleving ontwricht raken, dan spreken we van een ramp. De grootschaligheid van de maatschappelijke en sociale ontwrichting is kenmerkend voor rampen. Wanneer een plotselinge gebeurtenis zich ontwikkelt tot een ramp, kan er een zogenoemde GRIP afgekondigd worden. Bij een GRIP-situatie worden via strakke procedures snel de mensen en middelen geregeld die nodig zijn voor het bestrijden van een ramp of crisis. Daarbij zijn de taken en verantwoordelijkheden van alle hulpverleners duidelijk vastgelegd. Er zijn verschillende GRIP-fases, voor verschillende niveaus van crisis. Uitleg van de verschillende GRIP-fases staat in het kader hiernaast. Ook de school kan te maken krijgen met een GRIP als er een crisis optreedt, op school of in de directe omgeving daarvan. De allereerste stap voor de schoolleiding is om direct melding te maken van de crisissituatie. Dit kan door 112 te bellen en/of contact op te nemen met de eigen schoolcontactpersoon bij de politie. Hulpdiensten en politie kunnen advies geven hoe verder te handelen. Bij meerdere, grootschalige crises bepaalt de Nationale Politie of er reden is om op te schalen.

Als er sprake is van een ramp is het zaak om zo snel mogelijk hulpdiensten in te schakelen en waar nodig mensen in veiligheid te brengen. Op het moment dat er een ramp plaatsvindt, nemen hulpdiensten vaak de regie en middelen over die nodig zijn om zaken af te handelen.

Seksuele intimidatie

Seksuele intimidatie is ongewenste seksueel getinte aandacht die tot uiting komt in verbaal, fysiek of non-verbaal gedrag. Dit gedrag wordt door degene die het ondergaat ervaren als ongewenst of onplezierig. Seksueel intimiderend gedrag kan zowel opzettelijk als onopzettelijk zijn.

Seksuele intimidatie leidt tot gevoelens van onveiligheid. Leerlingen en personeelsleden die hiermee worden geconfronteerd, moeten met hun probleem ergens terecht kunnen. Wanneer er sprake is van seksuele intimidatie kun je een beroep doen op de klachtenregeling. Als er sprake is van seksueel misbruik is er sprake van een misdrijf en geldt er een officiële procedure waarbij er aangifte gedaan dient te worden bij de politie.

De wet regelt dat het bestuur van een school verplicht is om aangifte te doen van een vermoeden van seksueel misbruik van een leerling. Daarnaast is het bestuur het verplicht dit te melden bij de onderwijsinspectie. Als er op school een redelijk vermoeden bestaat dat een personeelslid zich schuldig heeft gemaakt aan seksuele intimidatie of seksueel misbruik, moet het bevoegd gezag overleg voeren met de vertrouwensinspecteur van het onderwijs. Als de inspecteur dit redelijk vermoeden deelt, moeten de ouders onmiddellijk van het vermoeden op de hoogte worden gesteld. Daarnaast is het bestuur verplicht aangifte te doen. Elk personeelslid in de school heeft een meldingsplicht: de plicht om een vermoeden te melden bij de directeur en /of bevoegd gezag. Is het geen vermoeden meer? Het verzwijgen van een strafbaar feit is strafbaar.

Huiselijk geweld en kindermishandeling

Medewerkers in het onderwijs zijn verplicht signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling te melden bij Veilig Thuis. Hiervoor is de meldcode Huiselijk geweld en kindermishandeling belangrijk. Aan de hand van 5 stappen kunnen medewerkers bepalen of ze een melding moeten doen en of er voldoende hulp kan worden ingezet. Iedere organisatie heeft een eigen meldcode ontwikkeld met daarin de 5 stappen. Voor PCBO Dantumadiel is er een geheel document ontwikkeld welke bekend is binnen de organisatie en opgenomen is in de online-omgeving. Het stappenplan is opgenomen in [bijlage 2](#).

Spijbelen/verzuim

Soms kan een leerling vrijstelling krijgen van de plicht om naar school te gaan. Dan is er geen sprake van schoolverzuim of spijbelen. Voorbeelden zijn: ziekte, schorsing, religieuze feestdag, huwelijk, begrafenissen. Ouders en leerlingen moeten dan wel voldoen aan de voorwaarden bij geoorloofd schoolverzuim.

Is een leerling niet op school zonder dat hiervoor een geldige reden is? Of voldoet hij niet aan de voorwaarden? Dan zijn de ouders of verzorgers (degene die het gezag over een jongere uitoefent) strafbaar.

Als een leerling te vaak afwezig is, waarschuwt de school de leerplichtambtenaar. Die zoekt vervolgens uit waarom hij of zij niet op school is verschenen. Scholen en instellingen moeten (verplicht) het ongeoorloofde verzuim melden bij leerplicht via het verzuimloket van de Dienst Uitvoering Onderwijs. De schoolleiding maakt een melding zodra een leerling totaal 16 uren les-of praktijktijd in 4 opeenvolgende lesweken afwezig was. (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2021)

Schorsen/verwijderen

Een basisschool mag een kind in bepaalde gevallen schorsen of verwijderen. Dan heeft het kind (tijdelijk) geen toegang tot de school.

Een leerling mag voor maximaal één week worden geschorst, ook als er voornemens zijn om de leerling van de school te verwijderen of als er een oplossing wordt gezocht binnen de school. Dat gebeurt altijd door het bevoegd gezag, net als bij verwijderingen.

Soms is er sprake van gedragsproblematiek waardoor andere leerlingen niet optimaal kunnen leren of hun veiligheid zelfs in het geding is. In andere situaties weet de school niet direct een passende oplossing of is deze niet meteen voor handen. Ook in deze situaties heeft een leerling recht op onderwijs en mag hij niet langer dan een week worden geschorst. De oplossing voor het onderwijs aan deze leerling ligt veelal in het overleg met het samenwerkingsverband, de leerplichtambtenaar en natuurlijk de ouders en het kind.

Ook in het geval van verwijdering is het bestuur de partij die dit formeel besluit. Als het bestuur een leerling wil verwijderen, dient het eerste de betrokken groepsleraar te horen en een andere school te zoeken. Met de invoering van passend onderwijs mag de leerling niet van school verwijderd worden voordat het bestuur een andere school bereid heeft gevonden om de leerling toe te laten en hierover constructief overleg heeft gevoerd met de betrokken ouders. (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2020)

1.4.5 Helderheid protocollen, regels en afspraken organisatie

Binnen de organisatie is het helder welke regels en afspraken er zijn omtrent de benoemde thema's in dit veiligheidsplan. Waar nodig zijn ook de protocollen helder. De organisatie zal elke nieuwe medewerker hier ook over informeren. Het veiligheidsplan staat benoemd op de website van PCBO Dantumadiel en op de website van elke afhankelijke school.

Wettelijk verplicht

Ouders bezitten volgens de wet ouderlijk gezag over hun minderjarig(e) kind(eren). Volgens diezelfde wet is de school verplicht de ouders op de hoogte te houden van de algemene gang van zaken op school en van het functioneren en de vorderingen van het kind. Ouders hebben recht van inzage in alle informatie, documenten, rapporten, onderzoeksverslagen e.d. over hun kind. De school mag geen informatie achterhouden of gegevens zonder toestemming van de ouders aan derden bekend maken. Er is een wettelijke verplichting voor het informeren van ouders via de schoolgids en rapportbesprekingen.

2. Inzicht in veiligheidsbeleving, incidenten en mogelijke risico's; audits en monitoring

Het is belangrijk om steeds een actueel beeld van de beleving van de sociale veiligheid op school te hebben om zo steeds nieuwe input te krijgen voor bijstelling en versterking van het veiligheidsbeleid. Hierbij komt onder andere de RI&E en de arbeidscatalogus PO om de hoek kijken.

2.1 RI&E en Arbocatalogus PO

Een school moet volgens de Arbowet een risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E) afnemen, deze moet actueel zijn. De Arbocatalogus PO vereist dat de RI&E een per vier jaar uitgevoerd wordt. De RI&E

vormt de basis voor het arbobeleid en verzuimbeleid binnen de school. Deze zaken maken onderdeel uit van de arbobeleidscyclus, welke uit 5 stappen bestaat. Zie bijlage 3 voor het schema met de verschillende stappen. Het niet hebben van een RI&E of het niet-actueel zijn van een RI&E levert een boete op van de Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid (Inspectie SZW).

De designaleerde arbo-problemen moeten in een plan van aanpak met verbetervoorstel opgenomen worden. Het plan van aanpak moet jaarlijks geëvalueerd en geactualiseerd worden. De RI&E heeft betrekking op het totale onderwijspersoneel, inclusief stagiaires en uitzendkrachten. Hierin is het volgende opgenomen voor sociale veiligheid:

- Bij ziekte of verzuim nagaan of onveiligheid daarbij een rol speelt.
- Actief werken aan het voorkomen/terugdringen van werkstress.
- Mogelijkheden bieden voor begeleiding/coaching van personeelsleden die zich onveilig voelen en daar behoefte aan hebben.
- Screenen van personeel bij indiensttreding bij eerdere werkgevers en landelijke registers.
- Bij indiensttreding vragen om een recente verklaring van goed gedrag.
- Bij functioneringsgesprekken de veiligheidsbeleving aan de orde stellen.
- In bekwaamheidsdossiers competenties van leerkrachten op het gebied van het scheppen van een veilig pedagogisch klimaat opnemen.
- Ongevallenregistratie
- Jaarlijkse meting van de veiligheidsbeleving van leerlingen
- Inspectiegegevens

Meer over de inrichting en uitvoering van de RI&E en het arbobeleid is te vinden op www.arbocataloguspo.nl (Arbocatalogus PO, 2021)

2.2 Preventiemedewerker

Preventieve taken op het gebied van arbeidsomstandigheden worden in principe binnen de eigen organisatie verricht. Een bevoegd gezag of schoolbestuur is verplicht één of meerdere medewerkers aan te wijzen die de preventietaken coördineren en uitvoeren. Bij werkgevers met minder dan 25 werknemers mogen de preventietaken ook worden verricht door de werkgever zelf. De term preventiemedewerker staat niet in de Arbwet. De Arbwet heeft het over een medewerker met preventietaken.

Een bekwame en bevlogen preventiemedewerker bepaalt samen met de directie en MR de invulling van het arbobeleid binnen een schoolbestuur en kan zo het verschil maken. Een preventiemedewerker moet kunnen omgaan met verschillende belangen, kunnen samenwerken, enthousiasmeren en doorzetten. Immers, hij/zij kan verbetervoorstellen doen, moet voorlichting geven, draagvlak creëren en ervoor zorgen dat de plannen tot daadwerkelijke uitvoering komen. Hij/zij heeft een belangrijke rol bij de totstandkoming, uitvoering en handhaving van het arbobeleid binnen de school en opereert in het krachtenveld tussen directie, (G)MR, de bedrijfsarts/arbodienst en collega's.

De preventiemedewerkers bij PCBO Dantumadiel zijn Gerrit Visser, beleidsmedewerker P&O en Ieteke Bosma, P&O ondersteuner. Zij zijn minimaal verantwoordelijk voor onderstaande taken:

- Meewerken aan uitvoeren RI&E.
- Meewerken aan uitvoeren arbomaatregelen.
- Adviseren aan en samenwerken met (G)MR.
- Adviseren aan en samenwerken met gecertificeerde kerndeskundigen of een geregistreerd bedrijfsarts.

PCBO Dantumadiel zorgt ervoor dat:

- De preventiemedewerkers hun werk op een onafhankelijke en zelfstandige wijze kunnen uitvoeren.
- De preventiemedewerkers worden beschermd tegen benadeling.
- De preventiemedewerkers naar behoren zijn toegerust voor de uitvoering van hun taak.
- De benodigde kosten in tijd en geld voor rekening worden genomen.

Voor de aanbevelingen en het advies is het belangrijk dat de bevoegdheden van de preventiemedewerkers duidelijk zijn binnen de organisatie, dat de rol en taken worden opgenomen in het arbobeleidsplan en dat er een klimaat aanwezig is waarbinnen erkenning en waardering vanzelfsprekend is. (Arbocatalogus, 2022)

2.3 Monitoring

De sociale en fysieke veiligheidsbeleving van leerlingen wordt op elke school gemonitord. Dit wordt gedaan door vragenlijsten via gevalideerde vragenlijsten die worden afgenomen bij de leerlingen.

3. Scheppen van voorwaarden, beleggen van taken, samenwerken met ouders en externe partners

Door het inrichten van de schoolomgeving, het beleggen van taken met betrekking tot veiligheid en het maken van goede afspraken met ouders en andere partners van de school, kan de sociale veiligheid op school zo goed mogelijk worden gewaarborgd en kunnen voorwaarden worden geschapt.

3.1 Sociale veiligheid schoolgebouwen en -ruimtes

De directeur-bestuurder is eindverantwoordelijk op het gebied van huisvesting. De directeur-bestuurder regelt in samenwerking met de directeuren van de school en de facilitair medewerker de zaken rondom de veiligheid van de schoolgebouwen en eventuele verbouwingen. Indien medewerkers of leerlingen opmerkingen hebben over onveilige ruimtes of materialen in de school, wordt dit serieus genomen en wordt er gekeken of en hoe er iets aan gedaan kan worden. Op deze manier blijft de veiligheid gewaarborgd.

3.2 Taken en functies met betrekking tot sociale veiligheid

Wettelijk verplichte taken/functies:

- **Vertrouwens-/contactpersoon.** Elke school bij PCBO Dantumadiel heeft een vertrouwenspersoon. Dit staat benoemd in het schoolplan van de school. Ook heeft PCBO Dantumadiel een algemeen vertrouwenspersoon. Deze staat benoemd in H1 onder maatregelen tegen agressie en geweld.
- **Coördinator beleid rondom pesten.** Elke school bij PCBO Dantumadiel heeft een coördinator rondom het beleid aangaande het pesten. Dit wordt bij elke school benoemd in het schoolplan.
- **Aanspreekpunt in het kader van pesten.** Vanuit de wet Veiligheid op school zijn scholen verplicht iemand te laten fungeren als aanspreekpunt in het kader van pesten. Dit geldt zowel voor het primair als het voortgezet onderwijs. Deze persoon is aanspreekpunt voor leerlingen

die gepest worden, als zij willen praten over een situatie of vragen hebben. Ook ouders en collega's kunnen bij deze persoon terecht. Elke school heeft een aanspreekpunt in het kader van pesten. Dit is vaak de vertrouwenspersoon of de anti-pestcoördinator.

- **Bedrijfs hulper (BHV'er).** Binnen elk team zijn BHV'ers aanwezig die in geval van nood in kunnen grijpen.
- **Preventiemedewerker.** Hiervoor wordt verwezen naar Hoofdstuk 2.2.

3.3 Privacy

De privacy van personen is onder andere geregeld in de Wet Bescherming Persoonsgegevens (WBP). Deze wet geeft aan wat de rechten zijn van iemand van wie gegevens worden gebruikt en wat is toegestaan voor het verzamelen, verwerken en uitwisselen van persoonsgegevens door instanties. De wet meldplicht datalekken is per 1 januari 2016 verplicht.

De scholen van Vereniging PCBO Dantumadiel verzamelen persoonsgegevens. De school is dan de 'verwerkingsverantwoordelijke'. Op de scholen wordt zorgvuldig omgegaan met de privacy van onze leerlingen.

In verband met het geven van onderwijs, het begeleiden van onze leerlingen, en de vastlegging daarvan in de administratie van de school, worden er gegevens over en van leerlingen vastgelegd. Deze gegevens worden persoonsgegevens genoemd. Het vastleggen en gebruik van deze persoonsgegevens is beperkt tot informatie die strikt noodzakelijk is voor het onderwijs. De gegevens worden beveiligd opgeslagen en de toegang daartoe is beperkt.

De school maakt ook gebruik van digitaal leermateriaal. Als de school een partij inschakelt die namens de school iets met persoonsgegevens doet, dan zijn daarover afspraken gemaakt in een verwerkersovereenkomst.

In de volgende documenten wordt aangegeven welke gegevens verwerkt worden en hoe wij binnen Vereniging PCBO Dantumadiel hiermee omgaan. De GMR heeft ingestemd met de volgende documenten:

- Privacyreglement leerlingen
- Opgave verwerkte gegevens
- Sociale media reglement leerlingen.

Deze documenten staan op de algemene website en de website van elke school.

3.4 Klachtenregeling

De Kwaliteitswet verplicht scholen:

- te voorzien in een onafhankelijke klachtencommissie voor de objectieve behandeling van klachten.
- een klachtenregeling te treffen; onderdeel hierin is het aanstellen van een vertrouwenspersoon.
- de wijze van afhandeling van klachten te vermelden in de schoolgids.

Overal waar gewerkt wordt zijn wel eens misverstanden en worden fouten gemaakt. Dat is binnen PCBO Dantumadiel ook zo. Ouders zijn altijd welkom op de school om dergelijke zaken te bespreken. Indien er een klacht is over gedragingen en beslissingen, dan wel het nalaten van gedragingen en het niet nemen van beslissingen van iemand die deel uit maakt en of werkzaamheden verricht voor de school, kan die ingediend worden. Dit is wettelijk geregeld in de modelklachtenregeling (zie website PCBO Dantumadiel). Een klacht kan bijvoorbeeld gaan over de inrichting van het onderwijs, geweld, pesten, discriminerend gedrag en seksuele discriminatie. Een klacht indienen en een klacht behandelen vereist

grote zorgvuldigheid; een onjuist behandelde klacht kan blijvende schade in relaties veroorzaken. Veel klachten zijn terug te leiden tot een onduidelijke of onzorgvuldige communicatie tussen ouders en school. Laat een conflict nooit tot een breuk komen, schakel tijdig de juiste personen in.

Hoe ziet klachtroute eruit?

Normaal gesproken kunnen ouders eerst bij de leerkracht en/of de directeur terecht met een klacht. Wanneer de klacht niet opgelost kan worden komen zij terecht bij de directeur in de functie van schoolcontactpersoon, die ze in contact kan brengen met de interne vertrouwenspersoon van de school of met de externe vertrouwenspersoon van PCBO Dantumadiel. Ouders kunnen ook zelf rechtstreeks contact opnemen met de interne vertrouwenspersoon (elke school heeft een interne vertrouwenspersoon) of met de externe vertrouwenspersoon van PCBO Dantumadiel: mevrouw Jeltsje de Vries van Cedin.

De externe vertrouwenspersoon is een door het bestuur aangestelde onafhankelijke deskundige. De externe vertrouwenspersoon is er voor alle geledingen, dus ook voor teamleden en directeurs. De wettelijke taak van deze vertrouwenspersoon: De vertrouwenspersoon gaat na of door bemiddeling een oplossing kan worden bereikt. De vertrouwenspersoon gaat na of de gebeurtenis aanleiding geeft tot het indienen van een klacht. Hij begeleidt de klager desgewenst bij de verdere procedure en verleent desgewenst bijstand bij het doen van aangifte bij politie of justitie. De vertrouwenspersoon verwijst de klager, indien en voor zover noodzakelijk of wenselijk, naar andere instanties gespecialiseerd in opvang en nazorg. Indien de vertrouwenspersoon slechts aanwijzingen, doch geen concrete klachten bereiken, kan hij deze ter kennis brengen van de klachtencommissie of het bevoegd gezag. De vertrouwenspersoon geeft gevraagd of ongevraagd advies over de door het bevoegd gezag te nemen besluiten.

De vertrouwenspersoon neemt bij zijn werkzaamheden de grootst mogelijke zorgvuldigheid in acht. De vertrouwenspersoon is verplicht tot geheimhouding van alle zaken die hij in die hoedanigheid verneemt. Wanneer de vertrouwenspersoon tot de conclusie komt dat een onderlinge oplossing niet mogelijk is helpt hij bij het indienen van de klacht bij het bevoegd gezag of bij de Landelijke Klachtencommissie. Namen en adressen staan in de bijlage van een schoolgids.

3.5 Meldingsregeling

Met de komst van de Wet Huis voor Klokkeluiders (1 juli 2016) zijn werkgevers met meer dan 50 werknemers verplicht een regeling vast te stellen voor het melden van een vermoeden van een misstand binnen de organisatie. Dit geldt ook voor schoolbesturen.

Binnen PCBO Dantumadiel is hier beleid voor opgesteld dat in de digitale omgeving beschikbaar is. Hierin staat beschreven wat de regelingen zijn rondom deze wet en hoe PCBO Dantumadiel deze hanteert.

4. Positief pedagogisch handelen; ondersteunende houding, voorbeeldgedrag, verbindende relaties

Door een positieve en ondersteunende benadering van leerlingen, personeel en andere betrokkenen én goed voorbeeldgedrag ontstaat een positief schoolklimaat waarin iedereen zich veilig voelt en optimaal kan leren en werken.

4.1 Pedagogisch handelen

Binnen PCBO Dantumadiel vormen de christelijke waarden de basis voor het pedagogische klimaat. Alle leerkrachten beschikken over moderne pedagogische en didactische vaardigheden. Ze hebben kennis over hoe kinderen leren, zoals: breinvriendelijk leren, de cognitieve ontwikkeling en meta-cognitie en hebben kennis over het motiveren van leerlingen.

4.1.1 Pedagogisch klimaat op scholen

Kinderen leren en ontwikkelen op school competenties die nodig zijn om in allerlei situaties op een goede manier met anderen om te gaan en bij te dragen aan de samenleving. Dit zijn vaardigheden zoals samenwerken, conflicten oplossen en zelfredzaamheid. Sociale competenties dragen daarmee bij aan een positief en sociaal veilig klimaat op school, het verbeteren van de leerprestaties en de ontwikkeling van burgerschap.

De kernwaarden uit de visie op sociale opbrengsten zijn:

- Respect voor elkaar / omgeving
- Samen verantwoordelijk
- Veiligheid

Het is van belang dat er in eerste instantie wordt uitgegaan van de groep als sociale werk- en leerplek. Ieder kind moet zich veilig voelen in de groep/op school. Vanuit deze basis wordt er gewerkt in het aangaan en onderhouden van 'gezonde' relaties. Vanuit hier doen de kinderen succes ervaringen op en kunnen zij zich vertrouwd voelen. Daarnaast wordt er gericht op het individu; hij/zij is autonoom, mag zijn wie het is en laten zien wat hij of zij kan.

4.1.2 Werkwijze

De werkwijze binnen het sociale stuk en uitdragen van het pedagogisch klimaat is op elke school anders. Alle scholen werken met (verschillende) methodes op het sociaal-emotioneel leren te stimuleren en de kinderen belangrijke lessen mee te geven voor het leven. Hiervoor is het ook nodig – zoals eerder benoemd – dat een kind zich veilig voelt in een groep waarin verstorend gedrag (zoals pesten) niet voorkomt.

Ook worden ouders hierin meegenomen zodat er thuis en op school dezelfde waarden en normen worden gehanteerd of dat de school en de ouders hier in ieder geval over kunnen praten.

4.2 Voorbeeldgedrag en taken

De leraren zijn van cruciaal belang. Zij hebben (onder meer) een vormende (opvoedende) taak: hun leerlingen op te voeden tot goede burgers. Daarom vinden is het belangrijk dat leerlingen goed met zichzelf en met anderen (dichtbij en ver weg) kunnen omgaan. Leraren creëren daartoe een veilig en gestructureerd klimaat waarin kinderen zich gewaardeerd en gerespecteerd voelen. Kernwoorden zijn: relatie, competentie en autonomie. Er wordt veel waarde gehecht aan een positieve en motiverende leraar, een begeleider die ervoor zorgt dat de leerlingen het werk zelfstandig (samen met anderen) kunnen doen. Daarbij worden duidelijke regels en ambities gehanteerd:

- De leraar zorgt voor een ontspannen sfeer.
- De leraar zorgt voor veiligheid.
- De leraar toont en bevordert het respect voor leerlingen.
- De leraar ondersteunt het zelfvertrouwen van de leerlingen.
- De leraar geeft expliciet blijk van hoge verwachtingen.
- De leraar richt een leeromgeving in die uitdagend en rijk is.
- De leraar beschikt over een pedagogisch repertoire voor passende interventies.

- De leraren zorgen ervoor dat de leerlingen op een respectvolle manier met elkaar omgaan.
- De leraren geven de leerlingen positieve persoonlijke aandacht.
- De leraren tonen in gedrag en taalgebruik voor alle leerlingen respect.
- De leraren bevorderen het zelfvertrouwen van de leerlingen.
- De leraren maken weloverwogen gebruik van complimenten en correcties.

Leerkrachten zijn op de hoogte van deze taken en het feit dat zij een voorbeeldfunctie hebben voor de kinderen. Vanuit PCBO Dantumadiel wordt verwacht dat zij dit naleven en hier wordt binnen het beoordelingssysteem ook naar gekeken om zo verbetering te stimuleren.

5. Preventieve activiteiten en programma's in de school, gericht op leerlingen, ouders en personeel

Door het aanbieden van activiteiten en programma's, gericht op veilig gedrag en het voorkomen van onveilig gedrag in de school en de bredere leefomgeving, wordt de sociale veiligheid op school en daarbuiten versterkt en wordt de weerbaarheid tegen onveilige situaties vergroot. Zoals eerder benoemd wordt er op de scholen gewerkt met methodes om kinderen sociaal-emotionele vaardigheden aan te leren en ook veiligheid te bieden binnen de eigen groep.

6. Signaleren en effectief handelen bij signalen, grensoverschrijdend gedrag en incidenten

Door het tijdig signaleren en effectief aanpakken van veiligheidsrisico's, grensoverschrijdend gedrag, pesten en incidenten, escalatie van beginnende onveiligheid voorkomen en de gevolgen ervan voor slachtoffers zo veel mogelijk beperken.

6.1 Signaleren

In hoofdstuk 1 is reeds benoemd wat men vanuit de scholen kan verwachten op het gebied van grensoverschrijdend gedrag en incidenten. Ook is hier een gedragscode voor opgesteld. Door deze verwachtingen en codes duidelijk te maken binnen de organisatie, kunnen medewerkers opletten en signalen oppikken zodat zij snel kunnen handelen. Er wordt van alle leerkrachten verwacht dat dit uitdragen binnen de organisatie en hier mee omgaan. Dit is ook onderdeel van de beroepshouding, waarin staat benoemd dat leraren zich medeverantwoordelijk voelen voor de school, de leerlingen en elkaar en dat zij ook handelen vanuit de missie en de visie die de school voor ogen heeft.

6.2 Handelen

De school beschikt over een registratiesysteem: de leraar registreert incidenten (met behulp van een format). Een incident wordt geregistreerd als de leraar inschat dat het werkelijk een incident is, of na een officiële klacht. De IB'ers analyseren jaarlijks de gegevens die aangeleverd worden door de leraren en stellen, in overleg met de directie, op basis daarvan verbeterpunten vast. Incidenten worden in eerste instantie afgehandeld door de leraar. Als zaken niet opgelost kunnen worden, wordt de directeur en/of IB'er betrokken bij de afhandeling. Ook ouders worden betrokken bij de aanpak van incidenten.

De school beschikt over een klachtenregeling (zie schoolgids), een klachtencommissie en een (interne en externe) vertrouwenspersoon. De school beschikt niet over een specifieke veiligheidscoördinator. Dat is de taak van de directeur. In de schoolgids en het informatieboekje worden ouders uitgebreid geïnformeerd over aspecten van sociale veiligheid. De school beschikt over BHV'ers.

6.3 Preventie

Zoals eerder benoemd zijn er binnen elke school anti-pestcoördinatoren aanwezig. Deze personen signaleren en handelen pestgedrag en zijn hiervoor het aanspreekpunt. Binnen een aantal scholen wordt gebruik gemaakt van Kwink. Dit is een online methode voor sociaal-emotioneel leren en richt zich hierbij op preventie van bijvoorbeeld pesten op school. Een sterke, sociaal veilige groep voorkomt pesten. In zo'n groep spreken kinderen elkaar op een positieve manier aan op hun gedrag. Kwink leert kinderen hoe dat moet. Met een structureel, goed doordacht programma dat meetbaar is in ZIEN! van ParnasSys en daarmee al aan een belangrijke eis van de Inspectie van het Onderwijs voldoet. Kwink werkt preventief. Veel gedragsproblemen zijn door het aanbieden van goed onderwijs te voorkomen. Preventie is daarbij het sleutelwoord. Onderzoek bevestigt dat preventie vele malen effectiever en daardoor ook goedkoper is dan achteraf (curatief) repareren. Kwink leert positief gedrag aan en voorkomt zo in veel gevallen onnodige 'reparatie' achteraf.

Daarnaast hanteert elke school regels rondom grensoverschrijdend gedrag en incidenten en deze worden ook daadwerkelijk gehanteerd waardoor bepaald gedrag hopelijk niet uitgebouwd wordt tot meer.

7. Borging door een continu en cyclisch proces, ingebed in de totale pedagogische aanpak en schoolontwikkeling

Borging van een veiligheidsaanpak vraagt om meer dan het vastleggen van regels en afspraken. Het realiseren van een sociaal veilige school vraagt erom dat het (voortdurend) leeft in de hoofden en het handelen van alle betrokkenen. Het vraagt wel om speciale aandacht, maar het is een integraal onderdeel van het gehele schoolbeleid, de pedagogische aanpak, kwaliteitszorg, personeelsbeleid en schoolontwikkeling. Dat betekent dat werken aan sociale veiligheid een continu en cyclisch proces moet zijn in een lerende organisatie, met een sterk pedagogisch en waarden-gestuurd leiderschap en met betrokkenheid van iedereen in en om de school.

Door constant bezig te zijn met de sociale veiligheid binnen de organisatie, blijft dit een actueel onderwerp. Elk jaar wordt het thema meegenomen in het schoolplan van elke school waardoor er voor iedere school een plan is op het gebied van sociale veiligheid. Medewerkers kunnen dit uitdragen binnen de school en op alle gebieden signaleren en (preventief) handelen.

De volgende vragen staan centraal bij dit proces:

- (Hoe) is gewaarborgd dat het onderwerp sociale veiligheid regelmatig op de agenda staat in het team en in de klassen? (Hoe) worden leren van elkaar en teamleren bevorderd?
- (Hoe) wordt er met het team en in de klassen geleerd van incidenten?
- (Hoe) wordt sociale veiligheid een teamverantwoordelijkheid?
- Neemt de schoolleider initiatieven om persoonlijke en pedagogische waarden met elkaar te bespreken?
- Worden op basis daarvan gezamenlijke waarden geformuleerd?
- Draagt de schoolleider die waarden uit naar het team, ouders en leerlingen?
- Draagt het team die waarden uit naar de leerlingen en ouders?
- Worden er consequenties aan verbonden als personeelsleden die gezamenlijke visie, waarden en afspraken niet kunnen of willen uitdragen?

Met opmerkingen [A2]: Vreemde zin en wordt Kwink gebruikt binnen onze scholen? Algemener beschrijving maken?

- (Hoe) zijn de visie, doelen en kernwaarden voor sociale veiligheid opgenomen in de pedagogische aanpak, de PDCA-cyclus, het Schoolplan, de schoolgids, het curriculum, personeelsbeleid, het leerlingenstatuut, het professionaliseringsbeleid, de kwaliteitszorgsystematiek, strategische planvorming, enzovoort?

Bronnen

Arbocatalogus PO (2021). Arbocatalogus PO <https://arbocataloguspo.nl/>
Digitaal Veiligheidsplan (2021). Digitaal Veiligheidsplan. <https://www.digitaalveiligheidsplan.nl/>
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2021, 28 juni). Geoorloofd schoolverzuim en spijbelen. Leerplicht | Rijksoverheid.nl.
<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/leerplicht/geoorloofd-schoolverzuim-en-spijbelen>
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2020, 12 maart). Schorsen en verwijderen in het basisonderwijs. Schorsen en verwijderen | Inspectie van het onderwijs.
<https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/schorsen-en-verwijderen/basisonderwijs-schorsen-en-verwijderen>
PCBO Dantumadiel (2021). Bevlogen naar morgen.
Spee, I., Van de Laar, M., KPC Groep, Van de Laar, M., & KPC Groep (2019). Als een ramp de school treft. KPC Groep.

Bijlage 1 – Antipestprotocol (voor CBS de Wel)

Inleiding.

Voor een evenwichtige ontwikkeling van uw kind zijn rust, regelmaat en duidelijkheid erg belangrijk. Dit geldt niet alleen voor thuis maar ook voor de school- en buurtsituatie.

De laatste jaren komen deze voorwaarden steeds meer onder druk te staan door:

- De individualisering binnen de maatschappij.
- Veel nadruk op kennis (rekenen, taal, lezen) en minder op de sociaal emotionele ontwikkeling.
- Kennis veroudert steeds sneller onder invloed van nieuwe communicatiemiddelen.

Onderwijs en maatschappij zijn met elkaar verbonden, als de één verandert, gaat de ander mee. Ouders en leerkrachten doen er goed aan om meer aandacht te besteden aan de emotionele ontwikkeling van de kinderen. Uit onderzoek blijkt dat rust, stabiliteit en zelfvertrouwen factoren zijn bij het gelukkig zijn in relaties, het met succes afronden van studies en het slagen in een carrière.

De school is een belangrijke ontmoetingsplaats voor kinderen en ouders. Het is daarom een voorwaarde dat iedereen zich prettig voelt.

Om goed met elkaar om te kunnen gaan is het van belang om duidelijkheid te verschaffen over wat we van elkaar verwachten.

De betrokken geledingen binnen de basisschool zijn:

- De *ouders*, die aan de leerkrachten hun kinderen toevertrouwen.
- De *kinderen*, die binnen een groep zoveel mogelijk proberen te leren.
- De *leerkrachten*, die met het vertrouwen van ouders en kinderen zo goed mogelijk een groep proberen te begeleiden.

Bouwstenen

Welke bouwstenen zijn hiervoor nodig:

- Het bevorderen van vertrouwen en veiligheid in de klas.
- Het versterken van de sociale vaardigheden bij leerlingen.
- Beheersing van verschillende oplossingsstrategieën bij pesten en andere conflicten.

- Bewustwording van de eigenheid bij leerlingen.
- Leren om verantwoordelijkheid te nemen.
- Het bevorderen van actief burgerschap en sociale integratie.
- Een open communicatie: Tussen ouders en leerkrachten is dit de sleutel om eventuele problemen in een zo vroeg mogelijk stadium te onderkennen en op te lossen.
- Het aanleren van goede omgangsvormen: Het aanleren van goede omgangsvormen is ons inzien een gedeelde verantwoordelijkheid van ouders en leerkrachten. Je maakt afspraken met elkaar, die dan ook moeten worden nageleefd.

Deze duidelijkheid geeft het kind een goed houvast om zijn/haar gedrag aan te passen.. Het uitgangspunt is: In het gezin wordt de basis gelegd voor vertrouwen en veiligheid, de school kan hierop voortbouwen.

Op De Wel wordt gewerkt met de methode "De Kanjertraining". De methode heeft tot doel een democratische gemeenschap te creëren, waarin leerlingen een stem krijgen, zich verantwoordelijk voelen, zich positief gedragen, en conflicten zonder geweld oplossen. Het streeft naar het creëren van een cultuur waarin leerkrachten en ouders meer betrokken zijn bij en zich verantwoordelijk voelen voor de klas en school als geheel. De kern van de Kanjertraining bestaat uit lessen voor alle groepen in de basisschool in conflictoplossing en de sociale vaardigheden die daarbij nodig zijn.

Kernwoorden van de Kanjertraining zijn: vertrouwen, rust en wederzijds respect, sociale redzaamheid, ouderbetrokkenheid, burgerschap, gezond gedrag en duurzaamheid.

- Een *positief opvoedingsklimaat* scheppen.
Ouders en leerkrachten dienen zich te realiseren dat: het geven van complimenten, goed gedrag stimuleren, elkaar de kans geven om gemaakte fouten te herstellen, voorwaarden zijn om dit opvoedingsklimaat te onderhouden.
- Veel ouders hebben behoefte aan herkenbare omgangsvormen vanuit de school.

Protocol

Om hieraan zo concreet mogelijk vorm te geven is het volgende protocol ontwikkeld.

“Als iets niet vanzelfsprekend is.”

Als aanzet geeft de school aan hoe zij omgaat met gedragsproblemen. Ouders worden daar direct bij betrokken. We willen de lijntjes kort houden en zoeken bij gedragsproblemen zo snel mogelijk contact met de ouders. Ook de IB-er wordt direct betrokken bij gedragsproblemen. Omdat we twee maal per jaar via KANVAS van de Kanjertraining de kinderen monitoren, wordt het gedrag en veiligheid op school en in de klas ook op deze manier goed in de gaten gehouden en kan snel worden bijgestuurd op schoolniveau.

Dit plan heeft als kern zeven niveaus.

Per niveau wordt globaal aangegeven wat er aan de hand is en welke stappen de betrokkenen ondernemen om te komen tot een oplossing.

We hopen, dat met behulp van dit protocol, het voor ouders en leerkrachten duidelijk wordt wat er van elkaar mag worden verwacht. Door een beter begrip voor elkaars positie zal het voor het kind gemakkelijker zijn om het gedrag te verbeteren. Het moge duidelijk zijn dat het in ieders belang is om een mogelijke negatieve gedragsspiraal zo vroeg mogelijk weer om te buigen naar gedrag waar weer respect voor elkaar uit spreekt.

Niveau 1

Een leerling wordt iedere dag op een positieve manier door de leerkracht gecorrigeerd.

We gebruiken daarvoor de Kanjertraining.

Dit betreft storend gedrag of het aanpassen van de werkhouding.

Dit gebeurt mondeling tijdens het werken in de klas.

Blijkt bepaald storend gedrag structureel dan bespreekt de leerkracht dit met de leerling.

Gewezen wordt op de handelingen op niveau 2.

Er worden afspraken gemaakt met de leerling, hij/zij krijgt vervolgens gelegenheid om zijn/haar gedrag te verbeteren.

Niveau 2

Incidenten worden door de leerkracht genoteerd in Parnassys (datum, incident, afhandeling/afspraken).

Dit kunnen eenmalige incidenten zijn.

Ook wordt genoteerd of de afspraken die op niveau 1 zijn gemaakt worden opgevolgd.

Op basis van deze notities volgt nogmaals een gesprek met de leerling, waarbij hij/zij weer de kans krijgt om het gedrag te verbeteren en zodoende weer terug kan keren naar niveau 1. Bij ongewijzigd gedrag wordt het kind gewezen op de handelingen op niveau 3.

leerkracht/leerling

Niveau 3

Het kind staat regelmatig in Parnassys genoteerd.

De groepsleerkracht overlegt intensiever met de intern begeleider.

Het kind wordt op de agenda van de leerlingbespreking geplaatst.

Op basis van de besluitvorming in de leerlingbespreking worden de ouders op de hoogte gebracht van de problematiek. Dit gebeurt door middel van een gesprek met de ouders. Aanwezig zijn hierbij de interne begeleider en de leerkracht.

Er wordt een handelingsplan opgesteld waar zo concreet mogelijk afspraken in worden vastgelegd.

Het algemene uitgangspunt van dit plan is dat positief gedrag zoveel mogelijk beloond zal worden.

Ouders krijgen het advies mee om dat thuis ook te doen.

Niveau 4

Er is geen vooruitgang. De ouders worden uitgenodigd voor een vervolggesprek met de groepsleerkracht en de intern begeleider.

Er wordt een thuis/school contactschrift besproken en aanbevolen.

In dit boek zullen dagelijks notities gemaakt moeten worden.

Tijdens schooldagen wordt dit gedaan door de verantwoordelijke leerkracht en ouders in de weekends door de ouders. Het kind neemt dit boek dagelijks mee naar huis.

Er wordt afgesproken om elkaar zoveel mogelijk te ondersteunen met straffen en belonen.

Het contactboek wordt zes weken gebruikt.

Deze gegevens worden besproken in de leerlingbespreking.

Dan is er weer overleg met ouders en leerkrachten en intern begeleider.

De afgelopen periode wordt besproken en bij goed gedrag gaat het kind terug naar niveau 3.

Bij geen of geringe vooruitgang wordt nog eenmaal een nieuwe periode afgesproken.

Aanmelding voor aanvullend onderzoek wordt overwogen en eventueel aangevraagd bij het zorgteam.

leerkracht/leerling/directeur/ intern begeleider/ ouders

Niveau 5

Ondanks alle inspanningen is er in de voorgaande fase geen vooruitgang geboekt.

Er wordt een onderzoek aangeboden. De psycholoog bespreekt de conclusies met betrokkenen.

Overleg met de ouders, groepsleerkracht en intern begeleider.

Mogelijke oplossingen worden besproken en eventueel wordt er hulp van buitenaf gevraagd.

Afspraken worden vastgelegd.

De procedure voor een eventuele verwijzing naar het speciaal onderwijs wordt in gang gezet.

Deze procedures zijn vastgelegd in het zorgplan van de school.

leerkrachten/ leerling/ ouders/ zorgteam/ directeur

Niveau 6

Alle redelijke stappen binnen de mogelijkheden van de school zijn gezet.

Als er zich situaties voor gaan doen waarbij:

- een voortdurend, storend, agressief gedrag van de leerling, de voortgang van het onderwijs verstoort,
- de leerling een onevenredig groot deel van de schoolorganisatie vergt, waarbij niet of nauwelijks doelen worden bereikt, kan de school op basis van bovenstaande ijkpunten, na schriftelijk overleg met bestuur en inspectie, een procedure opstarten, waarbij de leerling tijdelijk wordt verwijderd. Te denken valt aan een dag of enkele dagen.(art. 1 leerplichtwet)

Niveau 7

Na schriftelijk overleg met bestuur en inspectie, start de school een definitieve verwijderingsprocedure op. De beslissing over verwijdering wordt genomen door het schoolbestuur. Voordat zo'n besluit kan worden genomen, worden eerst de groepsleraar en de ouders gehoord. Als het besluit eenmaal is genomen, mag een schoolbestuur de leerling niet onmiddellijk van school sturen. Het bestuur moet eerst proberen om een andere school te vinden voor de leerling.

Alleen als dat niet lukt, en daar moet het schoolbestuur ten minste acht weken zijn best voor doen, mag de school de leerling de toegang tot de school weigeren. De ouders kunnen de onderwijsinspectie vragen om eventueel te bemiddelen.

directeur/ leerling/ ouders/ externe hulp/bestuur

(Het moge duidelijk zijn dat de niveaus 6 en 7 alleen als uiterste stappen zullen worden gehanteerd. Alle oplossingen die deze stappen kunnen voorkomen hebben duidelijk onze voorkeur)

Het is belangrijk dat ouders, kinderen en leerkrachten zich realiseren dat het geven van complimenten en goed gedrag stimuleren de beste manier is om een positief opvoedingsklimaat te scheppen. Het is van wezenlijk belang voor iedereen dat de betrokken partijen elkaar kansen geven om gemaakte fouten te herstellen.

Het verbeteren van gedrag gaat met vallen en opstaan. Als het is ingebed in duidelijke afspraken, zal wangedrag niet direct worden uitgesloten maar wel worden benoemd. Dit benoemen is de eerste bouwsteen om aan oplossingen te gaan werken.

Er is geen beter resultaat denkbaar, dan een kind dat bereid is te werken aan zijn tekortkomingen om zo te komen tot een evenwichtiger ontwikkeling.

Problemen die zich kunnen voordoen.

Richtlijnen voor een discussie:

Weigeren.

Het is niet acceptabel dat een kind weigert om deel te nemen aan bepaalde lessen en/of weigert opdrachten uit te voeren. Dit soort problemen neemt toe. Het kind behoort de gelegenheid te krijgen om een weigering "recht" te zetten door de opdracht alsnog uit te voeren of zich achteraf te excuseren voor het getoonde gedrag.

Is dit herhaalde malen niet het geval dan wordt contact opgenomen met de ouders.(niveau 3)

Het zonder toestemming verlaten van het schoolterrein onder schooltijd.

Dit kan gevaarlijke situaties opleveren. Het is mogelijk dat een kind ongerust is over de thuissituatie, maar het komt ook voor dat na een conflict op school een kind besluit om naar huis te gaan. Mocht zoiets gebeuren dan wordt er direct telefonisch contact opgenomen met de ouders. We verwachten het kind dan direct weer op school. Het is vanzelfsprekend om zo spoedig mogelijk een afspraak te maken om te overleggen over de ontstane situatie.

Wangedrag tijdens de pauze.

Het is belangrijk dat ieder kind op het schoolplein veilig kan spelen.

Slaan, schoppen of schelden naar andere kinderen tijdens de pauze betekent dat het betreffende kind in het schoolgebouw blijft en is een gesprek met het kind. Als deze correctie niet leidt tot verbetering zal er in overleg met de ouders naar andere oplossingen worden gezocht, (niveau 3)

Pesten.

Hieronder verstaan we niet alleen het daadwerkelijk lichamelijke geweld, maar ook verbale uitingen. Als er sprake is van bedreigingen vinden we het belangrijk dat de kinderen en/of ouders dit melden aan de school. Vervolgens zal het probleem bespreekbaar worden gemaakt door middel van gesprekken in de klas en/of gesprekken met betrokkenen. Als er sprake zou zijn van een duidelijke schuldvraag zullen betrokken kinderen en ouders worden gehoord.

Vandalisme/stelen.

Dit gebeurt gelukkig niet vaak, maar mocht dit toch het geval zijn dan worden de ouders onmiddellijk gewaarschuwd. We vertrouwen erop dat ook ouders dit melden.

Excursies.

Als er een groep kinderen op excursie is verwachten we dat de kinderen zich goed gedragen. Mocht dit niet het geval zijn, dan zullen we de betrokken ouders vragen om het kind bij een volgende excursie te vergezellen. Een andere mogelijkheid is om het betrokken kind niet mee te nemen naar een volgende excursie. Ook wordt het gedrag met het kind besproken.

Nablijven/ huiswerk.

Als het kind vanwege zijn/haar gedrag het opgedragen werk niet heeft af kunnen maken dan wordt het kind gevraagd dit tijdens de pauze of na schooltijd (max. 30 min.) af te maken. Soms kan dit werk, in overleg met de ouders, thuis worden gedaan.

Incidenten buiten schooltijd.

Hoewel de school geen verantwoordelijkheid draagt voor wangedrag van de kinderen buiten de schooluren, kan het belangrijk zijn hier de school van op de hoogte te houden.

Ouders kunnen dit bij de leraar melden. Dit wordt ook in de incidentenregistratie in Parnassys gezet.

Bijvoorbeeld:

- Kinderen die elkaar pesten/bedreigen onderweg naar school.
- Wangedrag buiten de schooluren rond het schoolgebouw.(bv. in het weekend)

Voorbeeld bladzijde **contactboek**. (bij niveau 4)

Gedragdagboek		 Kinderteam de Wel
Dag	Bijzonderheden	Score van de dag
Maandag		
Dinsdag		
Woensdag		
Donderdag		
Vrijdag		
Weekend		
		score van de week:
Opmerkingen ouders		Handtekening ouders

Voorbeeld indicatie scores bij resultaat:
 1= een hele slechte dag.
 2= een slechte dag.
 3= een dag zonder bijzonderheden.
 4= een redelijk goede dag.
 5= een buitengewoon goede dag.

Aandachtspunten met betrekking tot afspraken over het "contactboek"

- wanneer kan er overleg plaatsvinden over de gemaakte opmerkingen in het boek. (wekelijks of een andere termijn.) Welk tijdstip is geschikt?
Advies: Normaal overleg vindt een keer per maand plaats met beide partners.
- Het kind begint iedere dag met vijf punten, en verliest alleen punten bij wangedrag. Een dag zonder problemen is dus 5 punten.
- Eventueel wordt er een week(streefgetal) vastgesteld.
De hoogte van het streefgetal hangt af van de situatie.
Verhoog het getal als de score regelmatig wordt gehaald.
- Bespreek mogelijke beloningen en sancties.
Wat doet de school en wat doen de ouders in de thuissituatie?
Bv. gebruik TV, gebruik computer, zakgeld, regelen uitstapjes etc.
Probeer dit consequent uit te voeren.
Leg deze afspraken vast.
- Ouders kunnen in het gedragsdagboek opmerkingen maken over de thuissituatie en kunnen aangeven hoe ze over de schoolweek denken. Leerkrachten kunnen zich beperken tot de score of eventueel details noteren.

Het gedragsdagboek wordt in eerste instantie dagelijks meegenomen naar huis en weer meegenomen naar school.

Voorbeeldteksten

We maken ons zorgen over het gedrag van
en willen graag hierover met u praten.
Is het mogelijk om voor(datum)... een afspraak te maken met
(betrokken leerkracht).

We stellen het op prijs als beide ouders(verzorgers) bij dit gesprek aanwezig kunnen zijn. met

vriendelijke groet,

(leerkracht)

(directeur)

Geachte,

Ondanks eerdere gesprekken en gemaakte afspraken is er weinig vooruitgang in het gedrag van

We willen graag met u van gedachten wisselen over het gebruik van een gedragsboek.

Dit boek past in ons plan "omgaan met elkaar" niveau 4.

Het boek biedt de mogelijkheid om elkaar nog beter te informeren over het gedrag van uw kind.

Het is dan mogelijk om evt. per dag of per week haalbare doelen voor uw kind af te spreken.

Daarnaast adviseren we een aanmelding voor aanvullend onderzoek bij

Ook hierover is uw mening belangrijk en gewenst.

Is het mogelijk om voor(datum)... een afspraak te maken met

(betrokken leerkracht).

We stellen het op prijs als beide ouders(verzorgers) bij dit gesprek aanwezig kunnen zijn.

met vriendelijke groet,

(leerkracht)

directeur)

Waarom een antipestprotocol?

De christelijke basisschool [naam school] wil haar kinderen een veilig pedagogisch klimaat bieden, waarin zij zich harmonieus en op een prettige en positieve wijze kunnen ontwikkelen. De leerkrachten bevorderen deze ontwikkelingen door het scheppen van een veilig klimaat in een prettige werksfeer in de klas en op het schoolplein. In veruit de meeste gevallen lukt dit door de ingeschreven regels aan te bieden en deze te onderhouden, maar soms is het gewenst om duidelijke afspraken met de kinderen te maken. Een van die duidelijke regels is dat de kinderen met respect met elkaar dienen om te gaan. Dat dit niet altijd als vanzelfsprekend wordt ervaren, geeft aan dat we het de kinderen moeten leren en daar dus energie in moeten steken. Ons pedagogisch uitgangspunt is dat alle kinderen met elkaar moeten leren omgaan. Dat leerproces verloopt meestal vanzelf goed, maar het kan ook voorkomen dat een kind in een enkel geval systematisch door andere kinderen wordt gepest. Dan kan een leerling zodanig in de knoop komen met zijn schoolomgeving, dat de ongeschreven regels van de leerkracht niet meer voldoende veiligheid bieden en daarmee de gewenste ontwikkeling onderbreken. In een dergelijk geval is het van groot belang dat de leerkracht onder ogen ziet, dat er een ernstig probleem in zijn of haar groep is. In een klimaat waarin het pesten gedoogd wordt, worden ook de pedagogische structuur en de veiligheid ernstig aangetast. Voor de school is dat een niet te accepteren en ongewenste situatie. Dit protocol is een vastgelegde wijze waarop we het pestgedrag van kinderen in voorkomende gevallen benaderen. Het biedt alle betrokkenen duidelijkheid over de impact, ernst en ook specifieke aanpak van dit ongewenste gedrag.

Begripsomschrijving

Plagen en pesten, wat is daar het verschil tussen?

Iemand op het schoolplein een stevige duw geven, kan plagen zijn, maar het kan net zo goed gaan om echt pestgedrag. We spreken over plagen wanneer kinderen min of meer aan elkaar gewaagd zijn en het vertoonde gedrag een uitnodigend karakter heeft om iets terug te doen vanuit een onschuldige sfeer. Het gaat dan om een prikkelend spelletje, dat door geen van de betrokkenen als bedreigend of echt vervelend wordt ervaren. Er is sprake van een pedagogische waarde: door elkaar eens uit te dagen leren kinderen heel goed om met allerlei conflicten om te gaan. Dat is een vaardigheid die later in hun leven van pas komt bij conflictantering, waar iedereen in zijn leven mee te maken krijgt.

Voorbeelden van specifiek pestgedrag

Verbaal

- Vernederen: *"Haal jij alleen de ballen maar uit de bosjes, je kunt niet goed genoeg voetballen om echt mee te doen"*.
- Schelden: *"Viespeuk, etterbak, mietje"* enz.
- Dreigen: *"Als je dat doorvertelt, dan grijpen we je."*
- Belachelijk maken, uitlachen bij lichaamskenmerken of bij een verkeerd antwoord in de klas.
- Kinderen een bijnaam geven op grond van door de kinderen als negatief ervaren kenmerken. (*rooie, dikke, dunne, flapoor, centenbak enz.*)
- Gemene briefjes schrijven om een kind uit een groepje te isoleren of echt steun te zoeken om samen te kunnen spannen tegen een ander kind.

Fysiek

- Trekken en duwen of zelfs spugen.
- Schoppen en laten struikelen.
- Krabben, bijten en haren trekken.

Intimidatie

- Een kind achterna blijven lopen of een kind ergens opwachten
- Iemand in de val laten lopen, de doorgang versperren of klemzetten tussen de fietsen.
- Dwingen om bezit dat niet van jou is af te geven.
- Een kind dwingen om bepaalde handelingen te verrichten, bijvoorbeeld geld of snoep mee te nemen.

Isolatie

- Steun zoeken bij andere kinderen dat het kind niet wordt uitgenodigd voor partijtjes en leuke dingetjes.
- Uitsluiten: het kind mag niet meedoen met spelletjes, niet meelopen naar huis, niet komen op een verjaardag.

Stelen of vernietigen van bezittingen

- Afpakken van schoolspullen, kleding of speelgoed.
- Beschadigen en kapotmaken van spullen: boeken bekladden, schoppen tegen en gooien met een schooltas, banden van de fiets lek steken.

Het specifieke van pesten is dus gelegen in het bedreigende en vooral systematische karakter. We spreken van pestgedrag als het daarnaast ook nog regelmatig gebeurt, waardoor de veiligheid van de omgeving van een kind wordt aangetast. De inzet van het pestgedrag is altijd macht door intimidatie.

Bij dit echte pestgedrag zien we ook altijd de onderstaande rolverdelingen terug bij een aantal betrokkenen.

De betrokkenen

Het gepeste kind. Uit onderzoek blijkt dat kinderen gepest worden in situaties waarin pesters alle kans krijgen om een slachtoffer te pakken te nemen. Er is dan al sprake van een onveilige situatie, waarbinnen een pester zich kan manifesteren en zich daarin ook nog verder kan ontwikkelen. Kinderen die gepest worden, doen vaak andere dingen dan de meeste leeftijdsgenoten in hun omgeving. Ze spelen een ander instrument, doen aan een andere sport of zitten in een ander clubje. Ze zijn goed in vakgebieden of juist niet goed. Er zijn helaas aanleidingen genoeg om door anderen gepest te worden, mits de pesters daar de kans voor krijgen vanuit de situatie. Veel kinderen die worden gepest hebben een beperkte weerbaarheid. Ze zijn niet in staat daadwerkelijk actie te ondernemen tegen de pestkoppen en stralen dat dan ook uit naar hun kwelgeesten. Vaak zijn ze angstig en onzeker in een groep, ze durven weinig of niets te zeggen, omdat ze bang zijn om uitgelachen te worden. Deze angst en onzekerheid worden verder versterkt door het ondervonden pestgedrag, waardoor het gepeste kind in een vicieuze cirkel komt, waar het zonder hulp zeker niet uitkomt. Gepeste kinderen voelen zich vaak eenzaam, hebben in hun gepeste omgeving geen vrienden om op terug te vallen en kunnen soms beter met volwassenen opschieten dan met hun leeftijdsgenoten. Jongens die worden gepest horen bijna nooit tot de motorisch beter ontwikkelde kinderen.

De pesters. Kinderen die pesten zijn vaak de sterksten uit de groep. Ze kunnen zich permitteren zich agressiever op te stellen en ze reageren dan ook met dreiging van geweld of de indirecte inzet van geweld. Pesters lijken in de eerste instantie populair te zijn in een klas, maar ze dwingen de populariteit in de groep af door te laten zien hoe sterk ze zijn en wat ze allemaal durven. Met het vertoonde pestgedrag gaat ze dat gemakkelijk af en ze krijgen andere kinderen mee in het gedrag naar een slachtoffer. Pesters hebben ook feilloos in de gaten welke kinderen gemakkelijk aan te pakken zijn en als ze zich al vergissen, gaan ze ook direct op zoek naar een volgend slachtoffer. De zwijgende meerderheid en de meelopers krijgen een keuze die uitgesproken wordt opgelegd en die aan duidelijkheid niets te wensen overlaat: je bent voor of je bent tegen me. Hier gaat een grote dreiging uit naar de gezamenlijke omgeving van pester en slachtoffer. Alles is immers beter dan door de 'machtige pester' zelf gepest te worden. De pesters stralen juist deze dreigende zekerheid met verve uit. Ze overtreden bewust de regels en hebben vaak de vaardigheden ontwikkeld met hun daden weg te komen. Het profiel van de pester is sterk zelf bevestigend, hij ziet zichzelf als een slimme durfal die de dommerds de loer afsteekt en ze dat ook bij herhaling laat merken. "Wie maakt mij wat?" staat met grote letter op het voorhoofd geschreven. Het komt ook regelmatig voor dat een pestkop een kind is dat in een andere situatie zelf slachtoffer is of was. Om te voorkomen weer het mikpunt van pesten te worden, kan een kind zich in bijvoorbeeld een andere omgeving, dan die van zijn slachtofferrol, vervolgens als pester gaan opstellen en manifesteren. "Laten pesten doet pesten". Meisjes pesten minder openlijk dan jongens en vaak op een subtiele manier waarbij de uitdaging naar het gezag ter plekke niet echt aan de orde is. Ze pesten meer met woorden, maken geniepige opmerkingen of sluiten andere kinderen buiten. Meisjes opereren minder individueel en meer met groepsvorming in de zin van er al niet bij te horen. Fysiek geweld komt bij deze groep pesters veel minder voor. Een succesvolle pester leert niet om zijn agressie op een andere manier te uiten dan door het ongewenste pestgedrag te vertonen. Ook pesters hebben op termijn last van hun pestgedrag. Door hun verkeerde en vooral beperkte sociale vaardigheden hebben ze vaak moeite om vriendjes op lange termijn te maken en een vriendschap op te bouwen en te onderhouden op andere gronden dan die van macht en het delen van

die macht. Pesters maken een abnormale sociale ontwikkeling door met alle gevolgen van dien voor de pester zelf.

De meelopers en de ander kinderen. De meeste kinderen zijn niet direct betrokken bij pesten in de directe actieve rol van pester. Sommige kinderen behouden enige afstand en andere kinderen doen incidenteel mee. Dit zijn de zogenaamde 'meelopers'. Er zijn ook kinderen die niet merken dat er gepest wordt, of er zijn kinderen die het niet willen weten dat er gepest wordt in hun directe (school) omgeving. Het specifieke kenmerk van een meeloper is de grote angst om zelf in de slachtoffer rol te geraken. Maar het kan ook zijn dat meelopers stoer gedrag wel interessant vinden en denken daardoor in populariteit mee te liften met de pester in kwestie. Vooral meisjes doen nogal eens mee met pesten om een vriendin te kunnen behouden. Als kinderen actiever gaan mee- pesten in een grote groep, voelen ze zich minder betrokken en verantwoordelijk voor wat er met pesten wordt aangericht. Alles wat in een groep gebeurt, laat het individueel denken meer en meer achter zich en zo kan met name groepsgegedrag leiden tot excessen die achteraf voor iedereen, inclusief de pesters, onacceptabel zijn. Het heeft absoluut zin om daadwerkelijk op te staan tegen het pesten. Zodra ander kinderen het gepeste kind te hulp komen of tegen de pesters zeggen dat ze moeten ophouden, kan de situatie aanzienlijk veranderen. Het pesten wordt dan al direct minder vanzelfsprekend en draagt bovendien grotere risico's met zich mee. De situatie voor met name meelopers verandert door het ongewenste karakter van het vertoonde pestgedrag. Het wordt duidelijk dat het geen groepsnorm is om mee te gaan in het pestgedrag. Meelopers horen graag bij de norm en de grote groep en zijn niet bereid en ook niet in staat om grote risico's te lopen, waarvan ze de gevolgen niet kunnen overzien, dit in tegenstelling tot de ervaren pester. Kinderen die pestgedrag signaleren en aangeven bij de leerkracht, vervullen dus ook een belangrijke rol. Ook de ouders kunnen een belangrijke rol spelen. Ouders van kinderen die gepest worden en die dit probleem met school of op de club willen bespreken, zijn natuurlijk altijd emotioneel bij het onderwerp betrokken. De gevoelde onmacht bij deze ouders wordt door hen sterk ervaren. De ouders willen maar een ding en dat is dat het pestgedrag ogenblikkelijk stopt. De school zorgt ervoor dat in de oplossing van het pestgedrag ouders een actieve rol krijgen (zowel ouders van de gepeste leerling als ook de ouders van de pesters).

Te verwachten problemen bij de aanpak van pesten

Bij het gepeste kind: Een gepest kind schaamt zich vaak voor zijn gedrag, het voldoet niet aan de normen die de ouders graag in hun kind terugzien: een vrolijk en vooral onbezorgd kind dat zelfstandig in staat is zijn boontjes te doppen. Pesten is een groot probleem voor kinderen en zorgt ook voor een evenredig groot probleem bij de erkenning en de aanpak ervan. Veel gepeste kinderen doen er uiteindelijk ook maar het zwijgen toe en vereenzamen. De angst wordt aanvankelijk nog groter als het pesten bespreekbaar gemaakt wordt door de ouders, waardoor het gepeste kind eens te meer met de gevolgen van het pesten kan worden geconfronteerd. Als represaille kan er in nog hevigere mate gepest worden dan daarvoor al het geval was.

Bij de pester: De pester zelf ziet zich in zijn machtsspel bedreigd en dat moet ten koste van alles voorkomen worden. Soms blijken de pesters echter net zo opgelucht als de slachtoffers bij een duidelijke aanpak. Er wordt immers ook aandacht besteed aan hun onmacht om normaal met andere kinderen een relatie op te bouwen. Vaak zijn ze echter onmachtig door het ontbreken van het hanteren van de juiste vaardigheden.

In de directe kind-omgeving: Daarnaast is het goed te weten dat er altijd kinderen zijn die zich schuldig voelen, omdat ze niet op kunnen komen voor het slachtoffer door actief te helpen of een

volwassene te hulp te roepen. Dit is vergelijkbaar met het niet te hulp schieten bij het verdrinken van mensen, waar een menigte bij aanwezig is. Ook zijn er altijd kinderen die niet in de gaten hebben, dat er in hun omgeving gepest wordt. Ze zien wel het een en ander gebeuren, maar kunnen de gebeurtenissen niet duiden als pestgedrag, waar gepeste kinderen erg veel last van ondervinden.

Bij de ouders: Ouders van kinderen hebben vaak moeite om hun kind terug te zien in de rol van meeloper of pester. Ouders beschikken niet altijd over de juiste informatie en ook het zich op beperkte schaal voordoen van conflictsituaties tussen groepen kinderen. Dit zorgt ervoor dat er nauwelijks vergelijkingsmateriaal voorhanden is. Een pester op school hoeft zich in de thuissituatie niet altijd als pester te manifesteren. Sommige ouders zien ook de ernst van de situatie onvoldoende in. Zij vertalen het pestgedrag van hun kind in weerbaar gedrag. Hun kind maakt echter een abnormale ontwikkeling door met grote risico's op normatief afwijkend gedrag op latere leeftijd met grote gevolgen.

Uitgangspunten bij het antipestprotocol van de scholen van PCBO Dantumadiel

1. Als pesten en pestgedrag plaatsvindt, ervaren we dat als een probleem op school voor de leerkracht als de ouders, de kinderen, de gepeste kinderen, de pester en de 'zwijgende' groep kinderen.
2. De school heeft een inspanningsverplichting om pestgedrag te voorkomen en aan te pakken door het scheppen van een veilig pedagogisch klimaat waarbinnen pesten als ongewenst gedrag wordt ervaren en in het geheel niet wordt geaccepteerd.
3. Leerkrachten moeten tijdig inzien en alert zijn op pestgedrag in de algemene zin. Indien pestgedrag optreedt moeten leerkrachten duidelijk stelling nemen en actief optreden tegen dit gedrag. De verantwoordelijkheid blijft te allen tijde liggen bij de leerkracht.
4. Wanneer pesten, ondanks alle inspanningen weer optreedt, voert de school de uitgewerkte protocollaire procedure uit.
5. Dit antipestprotocol wordt door het hele team en de schoolcommissie onderschreven en ook alle ouders ter inzage aangeboden.
6. Het antipestprotocol wordt opgenomen op de website van de school en wordt jaarlijks onder de aandacht gebracht van de ouders
7. Op de website van elke school is de mogelijkheid om pesten (anoniem) te melden.
8. Meldingen van pesten worden altijd serieus genomen, onderzocht en opgelost.
9. Elke school heeft een vertrouwenspersoon voor kinderen/leerlingen aangesteld. Leerlingen kunnen in geval van pesten laagdrempelig deze vertrouwenspersoon in schakelen en samen met deze vertrouwenspersoon werken aan een oplossing.

Wat is de inhoud van het antipestprotocol?

Het antipestprotocol vormt de verklaring van het team van de school en de school- commissie, waarin is vastgelegd dat men pestgedrag op school niet accepteert en volgens een vooraf bepaalde handswijze gaat aanpakken. De school wil voor alle kinderen, die de school bezoeken een veilige school zijn. Dit betekent dat de school expliciet stelling neemt tegen pestgedrag en concrete maatregelen neemt bij voorkomend pestgedrag.

Om welke protocollaire maatregelen gaat het?

A. Maatregelen en procedure

Preventieve maatregelen. De leerkracht bespreekt met de leerlingen de algemene afspraken en regels in de groep aan het begin van het schooljaar. Het onderling plagen en pesten wordt hier benoemd en besproken in alle groepen van de school en in groep 3 t/m 8 worden de regels van het antipestprotocol

expliciet besproken. Indien de leerkracht daar aanleiding toe ziet, besteedt hij of zij expliciet aandacht aan pestgedrag in een groeps gesprek. Naast het bespreken van het antipestprotocol krijgt pesten expliciete aandacht in de methodieken voor het aanleren sociale vaardigheden welke de school gebruikt. Leerkrachten worden periodiek geschoold in het omgaan met pestgedrag en de oplossingen daarvan.

Repressieve maatregelen

1. Indien er sprake is van incidenten betreffende pestgedrag wordt dat met de betrokken kinderen besproken door de leerkracht van het kind. Dit gesprek staat niet op zichzelf maar wordt regelmatig herhaald om het probleem aan te pakken. Van dit gesprek worden aantekeningen gemaakt in de leerlingenadministratie van zowel de pester als het gepeste kind.
2. Indien er sprake is van herhaald pestgedrag worden de ouders van de pester in het bijzijn van de pester op de hoogte gesteld van de ongewenste gebeurtenissen, in een gesprek op school. Aan het einde van het oudergesprek worden de afspraken met de pester uitdrukkelijk doorgesproken en ook vastgelegd. Ook de op te leggen sanctie bij overtreding van de afspraken worden daarbij vermeld. Gedacht kan worden aan uitsluiting van met name de situaties die zich in het bijzonder lenen voor pestgedrag. Daarbij kan gedacht worden aan: buitenspelen, overblijven, bewegingsonderwijs, excursies, schoolreisjes en bibliotheekbezoeken. De directeur van de school wordt uiterlijk in dit stadium op de hoogte gesteld van de gesprekken met de kinderen en de ouders en kan de gemaakte afspraken terugvinden in de leerlingenadministratie van de school.
3. Indien het probleem zich toch blijft herhalen, meldt de leerkracht dit opnieuw aan de directeur van de school. De leerkracht overhandigt de directeur een gedocumenteerd protocol met daarin de data van de gebeurtenissen, de data en inhoud van de gevoerde gesprekken en de vastgelegde afspraken zoals die gemaakt zijn om het pesten aan te pakken (schooladministratiesysteem Parnassys).
4. De directeur roept de ouders op school voor een gesprek. Ook het kind kan in dit eerste directie gesprek betrokken worden. De directeur gaat uit van het opgebouwde archief van de leerkracht en vult dit archief verder aan met het verloop van de gebeurtenissen (schooladministratiesysteem Parnassys).
5. Indien het gedrag niet verbetert, kan er een verwijzing plaatsvinden naar het maatschappelijk zorgsysteem in de richting van de afdeling jeugdzorg van de G.G. en G.D. dan wel het R.I.A.G.G.
6. Indien het pestgedrag van de pester niet aanzienlijk verbetert, en/of de ouders van het kind werken onvoldoende mee om het probleem ook aan te pakken, kan de directeur van de school overgaan naar de bijzondere maatregelen b.v. isoleren van de pester of een schorsing op basis van onacceptabel gedrag.

B. De concrete pedagogische invulling als handvat van het antipestprotocol

Formulieren en procedures leiden op zichzelf niet tot het verdwijnen van ongewenst gedrag. Wel is het belangrijk om in zaken als pestgedrag duidelijk aan te geven hoe het verloop van een casus wordt behandeld, want er is veel tijd mee gemoeid en er zijn ook vele betrokkenen. Onderstaande tekst geeft concrete invulling en handreikingen voor het pedagogisch handelen vanuit de professionele schoolomgeving. Indien bij het signaleren van een pestprobleem de leerling dat niet aan een leerkracht durft te vertellen, kan een kind naar de vertrouwenspersoon voor kinderen gaan. (een leerkracht met een specifieke taak, die bekend is bij de leerlingen). Deze leerkracht, een zogenaamde

vertrouwenspersoon voor de kinderen, koppelt het probleem vervolgens terug naar de direct betrokken leerkracht alsmede de directeur van de school.

Hulp aan het gepeste kind. De begeleiding van het gepeste kind is van groot belang. Het kind is eenzaam en slachtoffer en heeft recht op professionele zorg vanuit school. Naast het voorkomen van nieuwe ongewenste ervaringen staat het verwerken van de ervaring. Dit gebeurt door achtereenvolgens:

- Gesprekken met de vertrouwenspersoon, bij voorkeur de leerkracht van het kind of de vertrouwenspersoon voor kinderen van de school. Bij het monitoren van ontwikkelingen is het van belang naast incidentele momenten ook vast momenten voor gesprek in te bouwen waarin het kind gevraagd wordt naar de gewenste vooruitgang. Het doel is tweeledig: zowel het signaleren van nieuwe prikkels als het verwerken van de eerdere ervaringen.
- Schriftelijke verwerking door het kind. Het kind krijgt de beschikking over een 'verwerkingsschriftje' dat op elke gekozen moment door het kind kan worden ingevuld in en buiten de reguliere schooltijden om. Het gaat hierin om een vertrouwelijk instrument van kind en leerkracht. Het kind krijgt op die manier de gelegenheid de traumatische ervaringen van zich af te schrijven/tekenen.
- Ondersteuning bij het zich weerbaar tegen pesten opstellen - In bepaalde gevallen kan in overleg met de ouder(s)/verzorger(s) professionele externe hulp ingeschakeld worden.

Hulp aan de pester. De pesters hebben in ons pedagogisch stelsel ook recht op hulp, zij zijn niet in staat om op een normale wijze met anderen om te gaan en hebben daar onze professionele hulp bij nodig. Die hulp kan bestaan uit de volgende activiteiten:

- Een gesprek vanuit het protocol waarin ondubbelzinnig zal worden aangegeven welk gedrag niet geaccepteerd wordt op de school. Dit gesprek wordt gevoerd als een slechtnieuwsgesprek. Er wordt een schriftelijk verslag van gemaakt en een duidelijke afspraak voor een vervolggesprek, ongeacht de ontwikkelingen en welke straf er zal komen indien het pestgedrag toch weer voorkomt.
- Pestgedrag wordt binnen het team van de school gemeld, zodat al het personeel alert kan reageren.
- De ouders worden geïnformeerd van zowel de pester als het gepeste kind.
- Van alle gesprekken met de pester en/of ouders worden verslagen gemaakt. Indien deze activiteit geen oplossing biedt, voert de leerkracht een aantal probleemoplossende gesprekken met de leerling waarbij getracht zal worden de oorzaak van het pesten te achterhalen. Daarnaast proberen we de pester gevoelig te maken voor hetgeen hij/zij aanricht bij het gepeste kind.
- Als het pestgedrag blijft voortduren kan de school de hulp van het RIAGG of de Schoolbegeleidingsdienst inroepen. Indien dit alles niet leidt tot een verbetering zal de ouders geadviseerd worden te kijken naar een andere school voor hun kind.

Hulp aan de zwijgende middengroep en de meelopers. De zwijgende middengroep is, als eerder beschreven, in dit stuk van cruciaal belang in de aanpak van het probleem. Als de groep eenmaal in beweging is gebracht, hebben kinderen die pesten veel minder te vertellen. Deze middengroep is eenvoudig te mobiliseren, niet alleen door de leerkracht maar ook door de ouders.

Hulp aan de ouders. Voor de ouders van het gepeste kind is het van belang dat de school ernst maakt met de aanpak van het pesten. Met de ouders van het gepeste kind zal overleg zijn over de aanpak en de begeleiding van hun kind. De ouders van de pesters moeten absoluut op de hoogte zijn van wat er

met hun kind gebeurt. Zij hebben er recht op te weten dat hun kind in sociaal opzicht bepaald zorgwekkend gedrag vertoont dat dringend verbetering behoeft.

- De ouders van de zwijgende middengroep en de meelopers moeten zich bij de leerkracht kunnen melden als zij van hun kind vernemen dat er een kind gepest wordt. Ook voor de ouders moet er een klimaat geschapen worden waarin duidelijk is dat de school open staat voor dit soort meldingen.
- Ouders kunnen hun kind zeggen dat zij het verschrikkelijk vinden als kinderen elkaar pesten. Dat als hun kind het ziet, het zeker niet mee moet pesten, maar stelling moet nemen. Indien het kind die stelling niet durft te nemen, het altijd aan de ouders of leerkracht moet vertellen. Praten over pesten is fundamenteel iets anders dan klikken. Ouders kunnen hun kind daarin ondersteunen en begeleiden.

De belangrijkste regel van het pesten luidt:

'Word je gepest, praat er thuis en op school over. Je mag het niet geheim houden!'

De **10 gouden regels** vanuit het antipestprotocol voor kinderen zijn:

1. Wie ik ben is veel belangrijker dan hoe ik eruitzie.
2. We zeggen alleen aardige dingen tegen elkaar.
3. Iedereen hoort erbij.
4. Ik ben aardig voor een ander en wil samenwerken.
5. Kinderen met problemen help ik zoveel mogelijk.
6. Schelden is er niet bij.
7. Niemand wordt bij de bijnaam genoemd.
8. Ruzie maken is niet leuk/ niet aan elkaar zitten als de ander dat niet wil.
9. Niet schoppen/ niet slaan.
10. We passen goed op onze eigen spullen, maar ook op de spullen van een ander.

Bijlage 2 - Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

App "Meldcode kindermishandeling"

Speciaal voor het onderwijs is een app 'Meldcode kindermishandeling' ontwikkeld. Deze app biedt onderwijspersoneel handvatten rond het signaleren en handelen bij vermoedens van huiselijk geweld of kindermishandeling. Onderwijsprofessionals hebben de verantwoordelijkheid hier alert op te zijn en bij vermoedens de juiste stappen te nemen.

Laagdrempelig en anoniem

Via de app kunnen onderwijsprofessionals digitaal de stappen volgen uit de meldcode 'Huiselijk geweld en kindermishandeling'. Ook is er algemene informatie te vinden over 'huiselijk geweld en kindermishandeling' en de meldcode, alsook praktijkvoorbeelden rond de aanpak ervan en een aantal tools. Voordat wordt besloten de meldcode toe te passen, kan ook eerst naar bovenstaande informatie en de stappen van de meldcode worden gekeken. Doel is het gebruik zo laagdrempeliger te maken.

Voor het gebruik van de app hoeft geen account te worden aangemaakt. Er worden geen cookies opgeslagen. De app kan dus volledig anoniem worden gebruikt. De app Meldcode Kindermishandeling kan worden gedownload uit de [App Store](#) en [Play Store](#).

Bijlage 3 – Arbobeleidscyclus

Arbobeleidscyclus óf 5W-methode

	Wat?	Wie?	Wanneer?
Stap 1: Arbobeleid of arbobeleidsplan (= willen)	Formuleren doelstellingen op het gebied van arbo, verzuim en re-integratie.	Werkgever (voorbereid door bijvoorbeeld de afdeling P&O of centrale arbocoördinator of preventiemedewerker).	Afhankelijk van de wensen/ontwikkelingen.
	Taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden van het personeel vastleggen.		
	Expliciet aangeven wat het beleid is m.b.t. werkdruk, agressie en geweld en andere PSA risico's.	Instemming van de personeelsgeleding van de (G)MR.	
Stap 2: RI&E (= weten)	Uitvoeren van Arbomeester-RI&E (inclusief toegang tot preventiemedewerker, bedrijfsarts, arbo(kern)deskundigen en arbodienst).	Werkgever (gemandateerd aan bijvoorbeeld schooldirecteur, arbocoördinator of preventiemedewerker).	1 x per vier jaar; voor de Quicksan personeel
			1 x per twee jaar.
Stap 3: Plan van aanpak (= wegen)	Keuze maken uit knelpunten en formuleren van verbeterpunten.	Werkgever (gemandateerd aan bijvoorbeeld schooldirecteur, arbocoördinator of preventiemedewerker).	Minimaal 1 x per vier jaar. Tussentijds mag het Plan van aanpak gewijzigd worden, bijv. a.g.v. de evaluatie uit stap 5.
		De RI&E uit stap 2 en het Plan van aanpak uit stap 3 ter toetsing voorleggen aan de arbodienst of de arbokerndeskundige. * Lees de toelichting onder het schema.	
		Personeelsgeleding van de (G)MR heeft instemmingsrecht over (gewijzigd) plan van aanpak.	
Stap 4: Uitvoeren maatregelen uit plan van aanpak (= werken)	Daadwerkelijk uitvoeren van de verbeterpunten	Allen die genoemd worden in het plan van aanpak.	Doorlopend.
		Preventiemedewerker / arbocoördinator bewaakt het proces van de uitvoering van het plan van aanpak.	
Stap 5: Evaluatie maatregelen uit het plan van aanpak (= waken)	Kijken naar de totale voortgang van de verbeterpunten uit het plan van aanpak.	Werkgever (gemandateerd aan bijvoorbeeld schooldirecteur, arbocoördinator of preventiemedewerker).	Tenminste 1 x per jaar.